

הקרב השני על מלכיה

מאת רס"ן ז. אשל

הופעת השדרה בעורפה של מלכיה, אחרי נסיעה של למעלה מ-15 ק"מ בכביש אויב, הכריעה, כפי שקוינו מלכתחילה את הקרב השני על מלכיה.

מלחמת העצמאות (ראשי פרקים להסברה), עמ' 74.

„לאחר קרב מתוכנן כראוי כבשנו את מחנה הצבא במלכיה, את הכפר עצמו ואת כפר קדש הסמוך...“
„...כל סוגי-נושק — ביהוד תותח של 20 מ"מ — פעלו יפה...“

99 הפלמ"ח ב', 493, 494.

ביום 25 במאי 1948 נקרא מפקד התותחנים המסופחים לגדוד הראשון להתייצב במצורת יפתח (משטרת ראש-פינה). שולה, קציני-המבצעים, הסביר לו את הענין. לפי דרישתו של יפתח יש להרכיב אחד מהתותחים בני 20 מ"מ (מתוצרת „היספנו-סואיזה“) על משורין, וכך לחזק את הטור המשורין אשר ישתתף בפעולה הקרובה. התותחן ניסה להסביר ש-20 מ"מ זה תותח, ולא סטן, אשר אפשר לפרק ולהכניס לכיסים; אבל, לך תתוכח עם פלמחניק. שולה הקשיב באדיבות ובסבלנות — וסיים שיש לגמור את ההרכבה במשך יומים, ושמוסך של איילת-השחר עומד לרשות התותחן. כלי הרכב היה יפה וחדש. רק לפני מספר ימים נלקח שלל במשטרת צפת, ע"י בחורים של הגדוד השלישי. היה זה משורין פתוח מתוצרת ג'י.מ.סי. במוסך של איילת לא הסכו מאמצים. פירקו את הגלגלים ואת ה„רגלים“ של התותח. להחימו בסיס מפלטות ומצינורות. הקנה הוכנס דרך החלון שליד הנהג (היה לו 20 מעלות צידוד, ו-15 מעלות הגבהה). קירות המשורין הוגבהו בעזרת פלטות גוספות, כדי שיתנו מחסה לכוון. אחד הבהורים צייר על חזית המשורין שני סמלים, סמל של תותחנים וסמל של פלמ"ח (איפה היה אז בטחון-שדה?) — וזהו. בערוב יום 27 בחודש, בקבוצת פקודות, פירט המג"ד את התכנית. שתי פלוגות תתקופנה את מלכיה (המחנה) מדרום, בסיוע של 2 תותחים בני 65 מ"מ ו-2 מרגמות בנות 120 מ"מ הממוקמים בסביבות נבי-יושע. מחלקת חיל-משמר מאנשי המשקים, בסיוע תותח אחד בן 20 מ"מ, תבצע הטעיה על ציר הכביש נבי-יושע—קדש. פלוגה אחת מוסעת על משורינים תתקיף מצפון, מתוך לבנון. הובטח גם סיוע של „פרימוס“ אחד.

הטור המשורין בפיקודו של חקה יצא את מחנה פילון בליל 27-28 ונסע דרך נבי-יושע למנרה (רמים). האויב בקדש הרגיש בתנועת השיירה הגדולה, והפגין אותה מתותחי-שדה, אשר היו ממוקמים במלכיה. אולם האש לא היתה יעילה, והשיירה הגיעה בשלמותה למנרה, קצת אחרי חצות. בתוך המשק פוזר הרכב בין הבתים ולכל המאורע ניתן אופי „מנהלתי“ בלבד (שיירת מזון או תגבורת לישוב מבודד).

יום 28 בחודש עבר בביצוע הכנות אחרונות, ובשעה 2200 יצא ה„טור“ לדרך. הרכב הטור לפי סדר המסע היה כדלקמן: משורין (שלל משטרת צפת) מן הסוג הידוע בכינוי „דינגו“; אחריו משורין עם תותח בן 20 מ"מ, 5 משורינים „סנדויץ“ (אחד מפנה מחסומים, ושנים עם להבירורים). 3 אוטובוסים משורינים (של „אגד“ או של „שחר“) עם מחלקה בכל אחד. אחריהם 2 אוטובוסים משורינים (אמבולנס, וחדר-ניתוח), מכונית גרר ומשורין נוסף בתור מאסף. בכל רכב היה

Scouter, Humber (© — תוצרת בריטית, חמוש במקלע ברן. בכינוי המקומי שלנו — „צפרדע“.

מ.ק. 18, ושם הרשת היה "חקה". במשורין נושא התותח היו 3 פלמחאים (חובש, קשר ונהג) ושלושה תותחנים (מפקד, טען וכוזן). יש עניין מיוחד בציר התנועה של הטור: ממנרה, בשביל מוסתר הידוע לאנשי המקום, לתוך לבנון עד לכביש מרג' עיון—עטרון, המקביל לגבול המדינה. לאורך הכביש הזה, באורות מלאים, פנה ה"טור" דרומה דרך הכפרים הלבנוניים מס ובלידה. גינגי, אשר ישב ב"צפרדע", נתן קצב לכל השיירה; כך, בדחירה, עבר הטור את הפניה לתוך הארץ, המובילה דרך בית המכס בקדש למלכיה הכפר. 2 או 3 ק"מ דרומית לפניה זו נתקל הטור בהתנגדות — כנראה תגבורת. שהיתה בדרכה למלכיה. אפשר היה להבחין באש מרגמות או תותחים, ובקליעים נותבים של נשק-קל משני צידי הדרך. ה"צפרדע" נעצר ו"תותח" אחריו.

— "חקה אחד לחקה, דופקים חזק, מה לעשות?"

תשובה באה מיד: "חקה לכל תחנות חקה, קדימה".

ללא אורות המשיך הטור להתקדם באיטיות רבה. אם של אויב התגברה. הגינגי עצר והודיע לחקה שבחושך קשה לו לנסוע וביקש רשות להדליק את האורות. וכן עשה. לאור שני פנסים וזרקור, אשר במרכז המשורין מתחת למרכב של "צפרדע" התחילו שני המשוריינים הראשונים נעים קדימה. המראה היה נהדר. במרחק 50 מ' בערך נראו שני משוריינים מטיפוס "פנהרד" (עם תותח בן 2 ליט') נסוגים על הכביש ב"רברס". הם הפסיקו לירות; כנראה סגנונו באורות ה"צפרדע". היו אלה מטרות נפלאות ל"תותח", אלא שה"צפרדע" עמד בדרך. התותחן עלה על הרשת: "חקה שנים לחקה אחד, זון הצידה!". הוא זו, אבל לא די מהר. התותח ירה שלושה צרורות. אחד פגע והדליק את המשורין הראשון, שכבר עמד ברוחב הכביש (כנראה רצה להסתובב ולברוח, או אולי לחסום את הדרך בפני התוקפים). הצרור השני הדליק את המשורין השני והצרור השלישי פגע במכונית משא שמאחוריו. נעשה "שמח". מחום הדלקה התחילה מתפוצצת התחמושת של המשוריינים הבוערים, ובין רגע נתלקחו והתפוצצו מיכלי הדלק. התותחן פקד על הנהג לזוז אחורנית והוציא את הראש החוצה. באור השריפה ראה שהדלת של "צפרדע" נפתחה; אדם קפץ ממנה והחל לרוץ לקראת ה"תותח". "אני פצוע, אני פצוע" זעק. היה זה נהג ה"צפרדע", אשר גפצע מכדור חודר שריון של "תותח", אשר פגע בקצה ה"צפרדע" חדר פנימה. עבר לאורך הקיר וריסק את ארגו עזרה ראשונה, הנמצא ליד מושבו של הנהג. חתיכות הפח פעלו כמו סכיני גילות. הוא נחבש והועבר לאחור, ונהג אחר הרחיק את הרכב מן השריפה שהחלה מסכנת את הצמיגים של ה"צפרדע".

אחר שמפנה מחסומים דחף את המכוניות השרופות לצידי הדרך, המשיך הטור הלאה עד לכפר עטרון. רק אז הבחינו בטעות, וחקה נתן פקודה לחזור. באורות מלאים הסתובב הטור המשורין בתוך הכפר והחל לנוע צפונה, לעבר הפניה לקדש. באותו רגע הופיע מעל הטור "פרימוס" ובחשבו, שהנה מצא את השיירה עם התגבורת הלבנונית עבור מלכיה, הוריק את המטען שלו. לטור המשורין שיחק תנאי זה "פרימוס" לא פגע.

"חקה לדן, חקה לדן" — התרגו חקה — "תודע לחיל אויר ש... תשובתו של דן היתה מאופקת: "רות חקה בוא למלכיה. איתמר (שמו של אחד ממפקדי הפלוגות) נכנס, וישמעאל ברת. היא בדינו".

